

Sygn. akt IC 165/14

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 czerwca 2014r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący : SSO. Arkadiusz Marcia

Protokolant : Magdalena Kielbus

po rozpoznaniu w dniu 3 czerwca 2014 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z powództwa E. A.

przeciwko A. R. (1)

o nakazanie

I. powództwo oddała;

II. zasądza od powódki na rzecz pozwanego koszty procesu w kwocie 377 złotych.

Sygn. akt I C 165/14

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 19 listopada 2013 r. powódka E. A. domagała się nakazania pozwanemu A. R. (1) aby dokonał przeniesienia urny z prochami Ś.P swego ojca A. R. (2) z Cmentarza Komunalnego przy ulicy (...) w S. na Cmentarz przy ulicy (...) w S. i złożenia jej na miejscu pochówku rodziców zmarłego J. i J. R. (1) oraz brata J. R. (2). Nadto wniósł o zasądzenie od pozwanego na jego rzecz kosztów procesu.

W uzasadnieniu pozwu wskazał, iż pozwany jest synem i jedynym spadkobiercą zmarłego w dniu 21 lipca 2013 r. A. R. (2), zaś powódka jest siostrą A. R. (2). Zdaniem powoda wolą zmarłego A. R. (2) było, aby po śmierci ciało jego zostało poddane kremacji, zaś prochy z urną zostały złożone w grobie rodziców J. i J. R. (1) oraz brata tegoż J. R. (2) na Cmentarzu przy ulicy (...) w S.. W ocenie powoda pozwany został o woli zmarłego poinformowany przez powódkę oraz jej męża oraz siostry zmarłego. Podnosił, iż pozwany woli ojca nie spełnił, bowiem urnę z prochami złożył na Cmentarzu przy ulicy (...) w S.. Podkreślał też, że pozwany jako spadkobierca zmarłego i jedyny beneficjent jest zobligowany do spełnienia woli zmarłego, zaś oportunizm i lekceważenie tego obowiązku godzi w dobre obyczaje, tradycję, wartości rodzinne i zasady współżycia społecznego, wobec czego zasługuje na ochronę prawną.

Pozwany w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa, zasądzenie na jego rzecz od powódki kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Uzasadniając swoje stanowisko podniósł, iż na podstawie art. 10.1 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych z 31.01.1959 r. był uprawniony do wyboru miejsca pochówku ojca. Wskazywał przy tym, iż ojciec jego zmarł jako osoba stanu wolnego, a więc to jemu w pierwszej kolejności jako krewnemu zstępnemu przysługiwało prawo do pochówku

ojca. Pozwany zaprzeczał jednocześnie, by wolą zmarłego było skremowanie ciała i złożenie urny w grobie rodziców, w jego ocenie ojciec nigdy woli takiej nie komunikował.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 21 lipca 2013 r. zmarł A. R. (2); brat E. A..

bezsporne

W dacie zgonu A. R. (2) był stanu wolnego (rozводnik), miał tylko jedno dziecko- A. R. (1).

dowód: przesłuchanie pozwanego- k. 87

Przed śmiercią A. R. (2) wielokrotnie w trakcie spotkań rodzinnych wyrażał swą wolę odnośnie pochówku sugerując bliskim, by pochowano go w miejscu pochówku jego rodziców J. i J. R. (1) oraz brata J. R. (2). W spotkaniach tych nigdy nie uczestniczył pozwany.

dowód: zeznania świadka B. M.- k. 87

J. W.- k. 87

W dniu 15 czerwca 2013 r. w mieszkaniu powódki w trakcie rozmowy na temat płyty nagrobkowej na grobie rodziców powódki i A. R. (2) A. R. (2) oznajmił swej siostrze E. A. i jej mężowi, że jego wolą jest, by po jego śmierci skremować zwłoki i urnę pochować w grobie jego rodziców.

dowód: zeznania świadka W. A.- k. 87

Z. M.- k. 87

przesłuchanie powódki- k. 87

A. R. (2) nigdy nie rozmawiał z synem (A. R. (1)) na temat miejsca jego pochówku. Prosił tylko o skremowanie jego ciała.

dowód: przesłuchanie pozwanego- k. 87

Pozwany treść woli swego ojca dotyczącej się miejsca pochówku poznał w dniu śmierci A. R. (2); poinformowała go o tym powódka. Decyzję o miejscu pochówku podjął następnego dnia- nie wyraził zgody na pochowanie swego ojca w miejscu przez niego wybranym, tj. na cmentarzu przy ulicy (...) w S.. Pozwany uznał, iż ojca ze względu na szacunek należy pochować w osobnym grobie.

dowód: zeznania świadka W. A.- k. 87

Z. M.- k. 87

L. D.- k. 87

przesłuchanie powódki- k. 87

pozwanego- k. 87

Ciało A. R. (2) skremowano, a urnę z prochami złożono na Cmentarzu Komunalnym w S. przy ulicy (...).

bezsporne

E. A. regularnie odwiedza miejsce pochówku brata, dba o grób. Niezadowolenie jej budzi fakt, iż pomnik brata jest mały.

dowód: przesłuchanie powódki- k. 87

Sąd zważył co następuje:

Powódka E. A. domagała się nakazania pozwanemu przeniesienia urny z prochami jej brata z cmentarza, na którym dokonano pochówku A. R. (2) na cmentarz, który według jej twierdzeń wybrał brat. Mimo iż powódka *expressis verbis* nie wskazała podstawy prawnej swego żądania, to jak wynika z treści uzasadnienia pozwu oraz oświadczenia pełnomocnika powoda dokonanego na rozprawie w dniu 3 czerwca 2014 r. roszczenie wyartykułowane w pozwie oparto o przepis art. 23 k.c.- powódka naruszenia jej dóbr osobistych upatrywała w zachowaniu pozwanego polegającym na pochowaniu A. R. (2) w miejscu innym niż to które było zgodne z jego ostatnią wolą.

Pojęcie dóbr osobistych definiuje art. 23 k.c. Stosownie do treści w/w przepisu dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Nie budzi wątpliwości, iż nie jest to katalog zamknięty. W myśl regulacji zawartych w art. 24 § 1 i 2 k.c. ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. Jeżeli zaś skutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

Skorzystanie przez powódkę z ochrony dóbr osobistych warunkowane było łącznym spełnieniem trzech przesłanek:

- 1) istnienie dobra osobistego,
- 2) zagrożenie lub naruszenie tego dobra,
- 3) bezprawność zagrożenia lub naruszenia.

Norma art. 24 § 1 kc łączy bowiem ochronę dóbr osobistych z bezprawnym naruszeniem takiego dobra, a zatem skuteczną ochronę prawną powód uzyskać mógł tylko wówczas, gdy jego dobra osobiste naruszone zostały bezprawnym działaniem. Zgodnie z rygorem przewidzianym w art. 6 k.c. to na dochodzącej ochrony sądowej powódce spoczywał obowiązek udowodnienia ziszczenia się dwóch pierwszych przesłanek. W interesie powódki ustanowione zostało natomiast domniemanie bezprawności naruszenia dobra osobistego, co oznacza, iż w razie udowodnienia przez nią zaistnienia dwóch pierwszych przesłanek, Sąd zobligowany byłby przyjąć, iż naruszenie (zagrożenie) dobra spowodowane zostało działaniem bezprawnym.

Zaznaczyć należy, iż domniemanie to jest tzw. domniemaniem prawnym wrzuszalnym (obalalnym), a ciężar dowodu braku bezprawności działania spoczywa na osobie, której zarzucono naruszenie dobra osobistego (tu: na pozwanym). Osoba taka musiałaby wykazać, że była do tego działania uprawniona.

Na gruncie prawa cywilnego pojęcie bezprawności jest szerokie. Powszechnie przyjmuje się, że ze stanem takim mamy do czynienia wówczas, gdy dochodzi do niezgodności zachowania z porządkiem prawnym, a więc naruszeniem przepisów *sensu stricto*, jak też naruszeniem norm moralnych i obyczajowych, określanym mianem „zasad współżycia społecznego” lub „dobrych obyczajów”.

Zgodnie z utrwalonym już w orzecznictwie poglądem(zob. wyrok SN z dnia 19 października 1989 roku II CR 419/89 (OSP 11 – 12/90, poz. 377) za bezprawne uważa się każde działanie naruszające dobro osobiste, jeżeli

nie zachodzi żadna z okoliczności usprawiedliwiających je oraz że do okoliczności wyłączających bezprawność naruszenia dóbr osobistych na ogół zalicza się: 1) działanie w ramach porządku prawnego tj. działanie dozwolone przez obowiązujące przepisy prawa, 2) wykonywanie prawa podmiotowego, 3) zgodę pokrzywdzonego, 4) działanie w obronie uzasadnionego interesu.

Biorąc pod uwagę powyższe wskazówki, a także zgromadzony w aktach sprawy materiał dowodowy, Sąd uznał, iż w żaden sposób nie można przyjąć, iż na skutek zachowania pozwanego A. R. (1) doszło do naruszenia dóbr osobistych powódki,

które skutkować miałyby w dodatku nałożeniem na pozwanego obowiązku działania wskazane w pozwie.

W pierwszej kolejności podkreślenia wymaga, iż na żadnym etapie postępowania (ani w pozwie, ani na rozprawie w dniu 3 czerwca 2014 roku) właściwie nawet w przybliżeniu powódka nie wskazała jakie jej dobra osobiste miały zostać przez pozwanego naruszone. Z analizy jej twierdzeń wysnuć można wniosek, iż szkody swej upatruje ona w naruszeniu jej prawa do czci i pamięci zmarłego A. R. (2). Niezależnie od tego wskazać trzeba, że w ocenie Sądu powódka w żaden sposób nie udowodniła, iż pozwany swoim działaniem polegającym na pochowaniu urny z prochami swego ojca (a brata powódki) wbrew woli powódki i samego zmarłego w jakikolwiek sposób naruszył te dobra osobiste. Analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w sposób niebudzący wątpliwości wskazuje, iż prawo powódki do czczenia pamięci jej zmarłego brata nie zostało wskutek zachowań pozwanego w żaden sposób ograniczone. Jak wynika z jej zeznań fakt pochówku A. R. (2) w innym niż tenże oczekiwał miejscu nie pozbawiło (czy też nie utrudniło) powódki możliwości kultywowania jego pamięci- powódka nie tylko, że bardzo często w nieskrepowany sposób odwiedza miejsce pochówku brata, ale i jako jedyna dba o grób, opiekuje się nim, sprząta go. Istotnym jest przy tym, że nikt, a zwłaszcza pozwany, z którym powódka pozostaje w ostrym konflikcie, nie ingeruje w w/w działania powódki- pozwany mieszka w miejscowości położonej w znacznej odległości od tej, w której położony jest cmentarz, na którym spoczął A. R. (2), co w oczywisty sposób wpływa na częstotliwość jego odwiedzin w miejscu pochówku.

Zwrócić też trzeba uwagę, iż cmentarz, na którym według decyzji pozwanego pochowano A. R. (2) znajduje się w niedalekiej odległości od tego, który wybrał zmarły, a zatem i w tym kontekście trudno doszukiwać się jakichkolwiek niedogodności, które utrudniałyby powódce czczenie pamięci brata w miejscu jego pochówku.

Podsumowując ten wątek rozważań zaznaczyć trzeba, iż powódka w żaden sposób nie udowodniła by działanie pozwanego miało dla niej jakiegokolwiek negatywne konsekwencje.

Godzi się w tym miejscu podkreślić, iż zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie wskazuje się, że naruszenie dóbr osobistych ujęć należy w kategoriach zobiektywizowanych, ponieważ polega ono na naruszeniu obiektywnych, chronionych prawem stanów rzeczy. Poszukiwanymi obiektywnymi kryteriami są oceny społeczne, wynikające z istniejącej świadomości prawnej, zasad współżycia społecznego i zasad moralnych, a także element pewnej typowej, przeciętnej reakcji, co uzasadnia ochronę tylko typowego interesu, a nie interesu ujętego indywidualistycznie. Podkreśla się, że należy wprawdzie uwzględnić także kryterium subiektywne (indywidualne odczucia osoby żądającej ochrony), ale brać należy jednak przede wszystkim pod uwagę "obiektywną reakcję" społeczeństwa. Miarodajne zatem w tej kwestii są głównie odczucia szerszego grona uczestników (przeciętne oceny społeczne) i powszechnie przyjmowane, a zasługujące na akceptację normy postępowania (obyczaj, tradycja, itp.) (vide m. in.: Z. Radwański, Glosa do postanowienia SN z dnia 18 października 1967 roku, II CZ 94/67, OSPiKA 1968, poz. 208; A. Kopff, Glosa do wyroku SN z dnia 19 września 1968 roku, II CR 292/68, NP 1970, nr 7-8, s. 1186; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 1971 roku, sygn. akt III PZP 33/70, OSNCP 1972, nr 11, poz. 188; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 1976 roku, sygn. akt II CR 692/75, OSNCP 1976, nr 11, poz. 251).

Sąd nie neguje prawa każdego człowieka do indywidualnej wrażliwości, niemniej jednak ta szczególna wrażliwość nie wystarcza do uznania, że doszło do naruszenia dóbr osobistych w rozumieniu przepisów kodeksu cywilnego, tj. do takiego naruszenia, które uzasadnia zastosowanie środków ochrony prawnej przewidzianych w treści przepisu art. 24 k.c. W kontekście powyższych wytycznych nie zasługuje na aprobatę argumentacja powódki, która szkody swej dopatruje się w fakcie złożenia przez pozwanego urny jej brata w grobie o za małych w jej ocenie rozmiarach. Powódka

nadawała istoty sens wymiarom grobu, oceniając je przez pryzmat potencjalnej negatywnej w jej mniemaniu oceny osób trzecich (znajomych). Sąd nie dopatruje się w dokonanym przez pozwanego wyborze miejsca pochówku jego ojca żadnego akcentu, który świadczyć miałby o tym – jak chciałaby tego powódka – że pozwany celowo naruszył jego dobra osobiste..

Podkreślenia jeszcze raz wymaga, iż o zaistnieniu naruszenia (zagrożenia) dobra osobistego nie mogą decydować jedynie subiektywne odczucia podmiotu, który uważa się za pokrzywdzonego. Ocena, czy doszło do naruszenia, ma bowiem charakter obiektywny i należy jej dokonywać przy uwzględnieniu obiektywnej, społecznej miary i oceny rozsądnego, uczciwie myślącego człowieka. Reasumując – fakt, że powódka czuje się pokrzywdzona faktem złożenia urny z prochami jej brata w innym niż oczekiwał tego zmarły miejscu, jak i w grobie o wymiarach nie odpowiadających jej oczekiwaniom, nie może przesądzać sam w sobie o tym, że w rzeczywistości doszło do naruszenia jej dóbr osobistych.

Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie potwierdziło także zaistnienia elementu bezprawności; dopiero bowiem ustalenie bezprawności dokonanego naruszenia stanowi podstawę udzielenia ochrony prawnej. Pojęcie bezprawności oznacza ujemną ocenę zachowania się, opartą na sprzeczności tego zachowania z szeroko pojętym porządkiem prawnym, a więc na sprzeczności z obowiązującymi przepisami ustawy, bądź regułami wynikającymi z zasad współżycia społecznego. Zagadnienie bezprawności naruszenia dóbr osobistych na gruncie art. 24 k.c powinno być ujmowane w kategorii kolizji pomiędzy konkurencyjnymi zasadami prawnymi i chronionymi przez nie wartościami.

Analiza art. 10 ust. 1 ustawy z 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu (Dz.U nr 11, poz. 62) nie pozostawia żadnych wątpliwości, że pozwany był osobą uprawnioną do pochowania swego ojca. Przepis ten ustala kolejność osób uprawnionych do pochowania zwłok przyznając prawo to osobom wymienionym w dalszej kolejności (np. krewi w linii bocznej, a więc siostra) dopiero wówczas, gdy brak jest osoby wymienionej w bliższej kolejności, bądź też gdy osoba ta prawa tego nie chce lub nie może wykonać (vide: wyrok SN z 25.09.1972 r., II CR 353/72, wyrok SN z 11.11.1976 r., II CR 415/76). Pierwszeństwo pochowania zwłok przysługuje pozostałemu małżonkowi (takowego zmarły A. R. (2) nie posiadał) oraz dzieciom. Pozwany był jedynym dzieckiem zmarłego, a zatem bezsprzecznie na mocy wskazanych wyżej przepisów przysługiwało mu prawo do pochówku ojca, obejmujące prawo wyboru miejsca spoczynku. Pozwany z powyższego uprawnienia skorzystał, a jako że działał w granicach obowiązujących przepisów prawa uznać należy, iż działaniom tym nie sposób nadać przymiotu „bezprawności”. Podkreślenia przez powódkę okoliczność nie poszanowania przez pozwanego ostatniej woli zmarłego A. R. (2) co do miejsca jego pochówku ma znaczenie ale tylko i wyłącznie na płaszczyźnie moralnej. W przypadku kolizji ze strony uprawnionych do pochowania zwłok (art. 10 ustawy o cmentarzach(...)) postępowanie uprawnionego sprzeczne z tą wolą winno być oceniane przez pryzmat pozostawiania w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego (vide wyrok SN z 6.11.1978 r., IV CR 359/78), a takowej sprzeczności Sąd w omawianej sprawie nie dostrzega.

Reasumując, po dokonanej analizie materiału dowodowego Sąd stanął na stanowisku, iż działania pozwanego oparte były na obowiązującym przepisie (art. 10 ust. 1 ustawy o cmentarzach), który nadał pozwanemu kompetencję do określonego zachowania. Biorąc pod uwagę powyższe wskazać należy, że działań pozwanego nie można uznać za bezprawne, bowiem dokonane były w ramach porządku prawnego, a w takich przypadkach nie przysługuje ochrona prawna przewidziana w przepisach art. 23 k.c. i art. 24 k.c.

W świetle powyższej argumentacji prowadzącej do oceny, iż nie nastąpiło naruszenie dóbr osobistych powódki, a nadto, iż w działaniu pozwanego brak jest bezprawności, roszczenie powódki nie zasługiwało na uwzględnienie. Okoliczność, że powódka zebrany materiał dowodowy poddaje odmiennej niż Sąd ocenie nie może przesądzać o zasadności powództwa.

Konsekwencją takowych wniosków było uznanie żądania powódki za nieuzasadnione, co skutkowało oddaleniem powództwa w całości.

Oddalenie wniosku dowodowego strony pozwanej o przesłuchanie w charakterze świadka B. P. uzasadnione jest niesprecyzowaniem przez pozwaną tezy dowodowej, co czyniło niemożliwym przeprowadzenie dowodu z zeznań tegoż świadka.

Rozstrzygnięcie o kosztach procesu oparto o przepis art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zgodnie z którym strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej ochrony (koszty procesu). Do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach.

Zgodnie z § 11 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U 2002 163. 1348 ze zm.) stawka minimalna w sprawie o ochronę dóbr osobistych wynosi 360 zł. Zatem na koszty procesu należne pozwanemu składa się kwota 360 zł tytułem stawki minimalnej za zastępstwo procesowe oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.